

Teema

Vuodenajat

Lukuhumo

Teema: Vuodenajat

Johdanto (molemmille kielitasoille)

Vuodenajat muuttavat luontoa, ja teemaan liittyykin paljon opittavaa esimerkiksi luonnon kiertokulusta, säästä sekä kasvi- ja eläinlajien tunnistamisesta. Tämä teema tukee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ympäristökasvatuksen tavoitteita.

Kielitaso: Helpompi kielellinen taso

Kysymykset

Näytä lapsille kuvia teemaan sopivista kirjoista. Käytä kuvia keskustelun tukena. Lapset, jotka eivät vielä osaa ilmaista itseään sanallisesti, voivat osoittaa kirjan kuvia, äännellä tai elehtiä.

- Mitkä ovat neljä vuodenaikaa?
- Mistä vuodenajasta pidät eniten?
- Miltä luonto näyttää keväällä?
- Mitä ääniä voit kuulla luonnossa keväällä?
- Mitä eläimet tekevät keväisin?
- Mitä tiedät kesästä?
- Mitä voit tehdä kesällä?
- Millaisiin vaatteisiin pukeudut kesällä?
- Millainen sää on syksyllä?
- Mitä puiden lehdille tapahtuu syksyllä?
- Mitä eläimet tekevät syksyisin?
- Mitä eläimet tekevät talvisin?
- Mitä tykkäät tehdä talvella?
- Mitä vaatteita tarvitset talvella?

Käsitteet

- Kevät – vuodenaika, joka seuraa talvea ja tuo mukanaan luonnon heräämisen
- Kesä – vuodenaika, joka tulee kevään jälkeen ja jolle on ominaista valoisuus, lämpö ja luonnon vehreys
- Syksy – vuodenaika, joka seuraa kesää ja jolle on ominaista, että puiden lehdet putoavat maahan ja sää viillenee
- Talvi – vuodenaika, joka tulee syksyn jälkeen ja tuo mukanaan kylmyyden, pimeyden sekä lumen ja jään
- Lehti – puiden ja kukkien vihreä osa
- Viserrys – linnun laulu
- Sieni – eliöryhmä, joka kasvaa luonnossa erityisesti loppukesällä ja syksyllä
- Lumi – veden kiinteä olomuoto, joka sataa valkoisena
- Sade – maahan satavat vesipisarot
- Jää – veden kiinteä olomuoto, eli jäätynyt vesi
- Eläin – esimerkiksi nisäkkäät, linnut, hyönteiset ja kalat
- Kasvi – juuret, varsi ja lehdet
- Pesä – paikka, jossa useimmat eläimet asuvat
- Muna – esimerkiksi linnut, hyönteiset ja jotkin kalat munivat
- Käpy – havupuiden, kuten kuusen ja männyn, emikukinto

Aktiviteetit

Kokemuksellinen oppiminen

- Etsikää luonnosta eläinten jälkiä. Löydätkö jälkiä esimerkiksi lumesta, mudasta tai hiekasta? Onko kävyissä, oksissa tai kaatuneissa puissa eläinten jättämiä jälkiä? Mikä eläin on voinut tehdä jäljet?
- Menkää luontoon kuuntelemaan ääniä. Kuuletteko viserrystä, piipitystä, rasahtelua tai narskumista? Mitä kuulette? Mistä äänet ovat peräisin?
- Istuttakaa siemeniä ja seuratkaa kasvin kasvamista. Dokumentoikaa eri vaiheet ja kiinnittäkää kuvat esille. Anna lasten kertoa kasvin kasvun vaiheista kuvien tukemana.
- Etsikää kevätkukkia ja keskustelkaa niiden nimistä ja tuntomerkeistä.
- Bongatkaa lintuja luonnossa ja keskustelkaa yhdessä niiden nimistä ja tuntomerkeistä.

- Havainnoikaa samaa puuta vuoden ajan ja ottakaa siitä säännöllisesti valokuvia. Kiinnittäkää kuvat seinälle ja keskustelkaa puun muutoksista vuoden aikana.
- Havainnoikaa säätä vuoden mittaan ja ottakaa valokuvia eri säätiloista. Kiinnittäkää kuvat seinälle ja keskustelkaa, miten sää muuttuu vuoden aikana.
- Vie vesiämpäri ulos pakkaseen ja tuo se takaisin sisälle, kun vesi on jäätynyt. Keskustelkaa yhdessä, mitä vedelle on tapahtunut. Jättäkää ämpäri sitten sisälle ja seuratkaa, mitä jäätyneelle vedelle tapahtuu. Keskustelkaa lasten kanssa, mitä tapahtuu ja miksi.
- Luo johonkin päiväkodin tilaan leikkiympäristö, jossa on nähtävissä ja koettavissa eri vuodenaajat. Leikkikää ja lukekaa ympäristössä.

Musiikki ja liikunta

- Matkikaa säähän liittyviä verbejä soittamalla yhtä tai useampaa rumpua. Miltä esimerkiksi vesipisarat, sade, tuuli, myrsky ja ukkonen kuulostavat?
- Laulakaa ja leikkikää yhdessä "Karhu nukkuu". Laulussa mainitaan karhun talvipesä. Etsikää kuva karhunpesästä. Miltä se näyttää? Miltä muiden eläinten pesät näyttävät? Keskustelkaa eri eläinten elinympäristöistä.
- Vivaldi sävelsi Neljä vuodenaikaa. Kuunnelkaa eri vuodenaajat ja liikkukaa musiikin tahdissa. Keskustelkaa sitten lasten kokemuksista. Voit kysyä esimerkiksi miltä musiikki tuntui kehossa tai miten lapset liikkuvat eri vuodenaikojen tahtiin.
- Näytelkää yhdessä eri verbejä. Voitte näytellä esimerkiksi mitä eläimet tekevät vuoden aikana. Voitte rakentaa pesää, nukkua, lentää, uida, syödä marjoja, surista, hyppiä ja piiloutua. Nimetkää verbit ja toistakaa leikkiä useamman kerran sekä sisällä että ulkona.

Luovuus, kuvataide ja muotoilu

- Valitkaa yksi vuodenaika ja maalatkaa se lasten kanssa yhdessä isolle paperille. Tarkastelkaa kirjojen kuvia ja keskustelkaa, miltä luonto silloin näyttää ja mitä värejä työssä tarvitaan. Voitte halutessanne jatkaa projektia ja maalata vuorollaan kaikki neljä vuodenaikaa. Anna lasten kuvailla ja kertoa työstä.
- Tehkää talvella lumienkeleitä, lumilyhty tai lumiukko. Ota valokuvia lumileikeistä. Pyydä lapsia kertomaan, mitä he tekivät, kuvia apuna käyttäen.
- Kerätkää lehtiä ja tehkää kummituksia maalaamalla lehdet valkoisiksi ja piirtämällä niille silmät ja suu. Anna lasten nimetä kummitukset ja kuvailla niitä. Suullisen kerronnan tueksi voitte aluksi käydä yhdessä läpi erilaisia adjektiiveja, kuten hassu, kiltti, vihainen ja iloinen. Voit käyttää kuvatukea harjoitellessanne adjektiiveja.
- Tehkää perhosia maalaamalla puolikas perhonen A4-paperin toiselle puolelle. Taittakaa sitten paperin molemmat puolet vastakkain ja hierokaa paperia sen taustapuolelta, jotta maali tarttuu myös paperin toiselle puolelle. Keskustelkaa perhosen rakenteesta, esimerkiksi sen tuntosarvista, silmistä, päästä, ruumiista ja siivistä.
- Kerätkää yhdessä tammenterhoja, käpyjä, kastanjoita, lehtiä ja muita luonnosta löytyviä materiaaleja ja luokaa päiväkodille syksyinen ympäristö. Anna lasten nimetä keräämänsä esineet.

Kielitaso: Haastavampi kielellinen taso

Kysymykset

Näytä lapsille kuvia teemaan sopivista kirjoista. Käytä kuvia keskustelun tukena.

- Mitkä ovat neljä vuodenaikaa?
- Mitä luulet, miksi meillä on neljä eri vuodenaikaa?
- Mistä vuodenaikasta pidät eniten? Miksi se on mielestäsi paras?
- Mistä merkeistä luonnossa voimme päätellä, että kevät on alkamassa?
Mitä luonnossa silloin tapahtuu?
- Mitä eläimet tekevät keväisin?
- Mitä puille ja kasveille tapahtuu keväisin?
- Mitkä ovat kesän tuntomerkit?
- Mitä tykkäät tehdä kesällä?
- Miten luonto muuttuu syksyllä?
- Mitä eläimet tekevät, kun on syksy?
- Mitä luulet, miten eläimet selviävät talvesta, kun silloin on kylmä ja vähän ruokaa?
- Mitä järvien vedelle tapahtuu talvisin? Mitä luulet, mitä kalat tekevät selviytyäkseen talvella?
- Miten pidämme itsemme lämpiminä talvella?
- Mitä värejä voit nähdä luonnossa keväällä? Kesällä? Syksyllä? Talvella?

Käsitteet

- Kevät – talven jälkeen tuleva vuodenaika, jolloin luonnossa tapahtuu paljon
- Kesä – kevään jälkeen tuleva vuodenaika, jolle on ominaista valoisuus, lämpö ja luonnon vehreys
- Syksy – kesän jälkeen tuleva vuodenaika, jolloin puiden lehdet putoavat maahan ja sää viilenee
- Talvi – syksyn jälkeen tuleva vuodenaika, jolle on ominaista kylmyys, pimeys sekä lumi ja jää
- Maan akseli – akseli, jonka ympäri maa pyörii. Maan akselin kallistuminen vaikuttaa siihen, kuinka korkealla aurinko on ja mikä vuodenaika meillä silloin on.
- Juuri – kasvin osa, joka pitää kasvin paikallaan ja sijaitsee useimmiten maan alla

- Runko – kasvin tärkeä osa, joka pitää sen pystyssä, esimerkiksi puunrunko
- Varsi – kasvin osa, jonka päässä voi olla kukka
- Silmu – kehittymässä oleva verso, esimerkiksi puussa
- Siemen – kasvin osa, jonka avulla se voi lisääntyä
- Muuttolinnut – linnut, jotka muuttavat lämpimämpiin maihin, kun tulee kylmä
- Paikkalinnut – linnut, jotka jäävät talveksi
- Talvipesä – paikka, jossa esimerkiksi karhu ja mäyrä nukkuvat talviunta
- Talvihorros – esimerkiksi siili ja lepakko vaipuvat talvella talvihorrokseen
- Lehtivihreä – kasvien vihreä väriaine
- Ruokakätkö – paikka, johon eläimet keräävät ruokaa talven varalle

Aktiviteetit

Kokemuksellinen oppiminen

- Etsikää luonnosta eläinten jälkiä. Löydätkö jälkiä esimerkiksi lumesta, mudasta tai hiekasta? Onko kävyissä, oksissa tai kaatuneissa puissa eläinten jättämiä jälkiä? Mikä eläin on voinut tehdä jäljet? Mistä voit päätellä niin?
- Etsikää luonnosta lehtiä syksyllä. Miltä lehdet näyttävät? Kuvaile ja vertaile niitä. Selvittäkää, minkä puiden lehtiä ne ovat.
- Etsikää ötököitä. Mitä ötököitä löydätte? Kuvaile ja vertaile ötököitä.
- Tehkää kylmänä päivänä pilviä, eli puhaltakaa ilmaa ulos ja katsokaa, mitä tapahtuu. Keskustelkaa lasten kanssa siitä, miksi hengitysilma muuttuu pilviksi.
- Laita kätesi jäätyneen/kuuraisen pinnan päälle ja seurata, mitä tapahtuu. Keskustelkaa lasten kanssa siitä, mitä tapahtuu ja miksi.

Musiikki ja liikunta

- Vivaldi sävelsi Neljä vuodenaikaa. Kuunnelkaa eri vuodenaajat ja liikkukaa musiikin tahdissa. Keskustelkaa sitten lasten kokemuksista. Voit kysyä esimerkiksi miltä musiikki tuntui kehossa tai miten lapset liikkuvat eri vuodenaikojen tahtiin. Vertailkaa vuodenaikojen musiikkia – onko eri vuodenaikojen musiikissa samankaltaisuuksia? Mitä eroja niissä on?
- Mitä ääniä kuulet luonnossa eri vuodenaikoina? Ota esiin eri soittimia ja havainnollista, miltä erilaiset luonnonäänet kuulostavat. Keksikää yhdessä nimet erilaisille äänille.
- Lukekaa vuodenaikojä käsittelevä kirja teemakirjahyllystä. Valitse etukäteen kirjaan sopivaa musiikkia. Tanssikaa ja liikkukaa kirjan tapahtumien mukaan.
- Laulakaa laulu vedestä. Toistakaa sama laulu monta kertaa. Pyydä lapsia etsimään laulusta heille uusia sanoja. Keskustelkaa, mitä sanat tarkoittavat ja mistä laulu kertoo.

Luovuus, kuvataide ja muotoilu

- Leikatkaa lumihiutaleita. Tarvitsette paperia ja sakset. Ohjeet alla. Ohjeista lapsia kertomaan muille askartelemastaan lumihiutaleesta.
- Havainnoikaa samaa puuta vuoden ajan ja ottakaa siitä säännöllisesti valokuvia. Kiinnittäkää kuvat seinälle ja keskustelkaa puun muutoksista vuoden aikana. Askarrelkaa omat puut jokaisena eri vuodenaikana.
- Askarrelkaa perhosia silkkipaperista ja piipunrasseista. Keskustelkaa perhosen rakenteesta, esimerkiksi tuntosarvista, silmistä, imukärsästä, päästä, keskiruumiista, takaruumiista sekä etu- ja takasiivistä.
- Tehkää vuodenaajoista kollaasi erilaisia kuvia käyttäen. Kuvailekaa ja vertailkaa vuodenaikoja.
- Askarrelkaa kastanjoista eläimiä tai ihmisiä. Voitte hakea inspiraatiota internetistä. Anna lasten sitten kertoa muille omasta työstään.

Lumihiutaleiden leikkaaminen:**Tarvitset:**

- Valkoista paperia
- Sakset

Tee näin:

- Piirrä valkoiselle paperille ympyrä.
- Leikkaa ympyrä irti.
- Taita ympyrä puoliksi niin, että siitä tulee puolikuu. Taita paperi vielä puoliksi niin, että siitä tulee puolikas puolikuu. Taita paperi kolmannen kerran, niin että taitettu paperi näyttää kapealta paperinipulta.
- Nyt tehtävänäsi on leikata kuvioita lumihiutaleeseen. Leikkaa pieniä lovia ja kaaria, puolikuuta ja neliönmuotoisia koloja paperinipun molemmille reunoille. Voit leikata vapaalla kädellä tai piirtää kuvion ensin paperille helpottaaksesi leikkaamista.
- Leikkaa pala pois paperinipun kärjestä mikäli haluat, että lumihiutaleeseen tulee reikä keskelle.
- Avaa varovasti paperin taitokset. Nyt lumihiutaleesi on valmis!